

ВИСНОВОК

**про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертації Мокрякова Іллі Сергійовича
на тему «Структурно-семіотичні аспекти стилю Софії Андрухович:
локус, деталь, інтертекст»,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 03 Гуманітарні науки
за спеціальністю 035 Філологія**

Актуальність теми дослідження. Рецензована робота присвячена важливій науковій проблемі – підходу до аналізу стилю, оскільки він є важливою і невід’ємною частиною кожного тексту, зокрема і тексту художнього. Саме тому виявлення структурно-композиційних чинників стилю – важливе завдання літературознавства, адже розуміння стилю – окремого твору, автора, групи чи цілого періоду – з погляду читача є ключем до розуміння та інтерпретації тексту, а з погляду автора є інструментом ефективного формування художньої реальності. Стиль забезпечує цілісність художнього твору, об’єднує різноманітні елементи його структури, проявляючись на всіх рівнях тексту. Еволюцію стилю часто пов’язують із суспільними трансформаціями, які зумовлюють аксіологічні та семіотичні перебудови. Так, на початку ХХІ століття українська література переживала активне засвоєння тенденцій постмодернізму одночасно із розвитком масової літератури, піднесенням національної ідентичності (Помаранчева революція, Революція гідності), активними постколоніальними рухами і початком російсько-української війни.

Зв’язок роботи з науковою темою кафедри/факультету. Дисертацію виконано відповідно до наукової теми кафедри української літератури, компаративістики і грінченкознавства, кафедри світової літератури Факультету української філології, культури і мистецтва Київського столичного університету імені Бориса Грінченка «Типологія ідентичностей у художньому і критичному дискурсах» (реєстраційний номер: 0117U005200), реалізованої впродовж 2018–2024 років, а також наукової теми кафедри української літератури, компаративістики і грінченкознавства «Література як інтелектуальний код суспільних трансформацій в Україні (кінець ХІХ – початок ХХІ ст.)» (реєстраційний номер: 0125U003262).

Мета дослідження: комплексна структурна характеристика стилю романів Софії Андрухович на основі семіотичного аналізу функціонування в них локусів, художніх деталей, інтертекстуальних зв'язків.

Завдання дослідження: 1) сформулювати методологічний інструментарій структурно-семіотичного дослідження стильових аспектів прози письменниці; 2) оглянути літературно-критичну рецепцію і контекст її творчості; 3) простежити особливості художнього опрацювання письменницею просторових структур і локусів; 4) систематизувати спостереження за семіозисом різних типів деталей у художніх світах романів Софії Андрухович; 5) виявити характерні риси семіотичної гри з читачем, використання інтертекстуальних, інтермедіальних, структурно-жанрових прийомів; 6) узагальнити спостережені особливості в комплексній характеристиці стилю романістики Софії Андрухович.

Об'єкт дослідження становлять романи Софії Андрухович «Сьомга» (2008), «Фелікс Австрія» (2014), «Амадока» (2020), «Катананхе» (2024) в загальному контексті творчості авторки та її критичного дискурсу.

Предмет дослідження: структурно-семіотичні аспекти стилю Софії Андрухович, поетика романів, структурна організація текстів та особливості художніх деталей.

Матеріал дослідження становлять романи Софії Андрухович «Сьомга» (2008), «Фелікс Австрія» (2014), «Амадока» (2020), «Катананхе» (2024), а також її рання творчість.

Теоретико-методологічну основу роботи становлять такі **теоретичні концепти:** ідея неможливості існування тексту, позбавленого стилю (Жерар Женетт, Сьюзен Зонтаг); визначення структури стилю через стильові константи і стильову домінанту (Р. Якобсон); використання стилю як способу знереальнення речей для створення художньої реальності (Хосе Ортега-і-Гасет); стиль як інструмент, стиль як функціональна частина художнього твору (Жак Дерріда, Цветан Тодоров, Сьюзен Зонтаг); концепція ролі читача в семіозисі художнього твору (Умберто Еко); базові теоретичні засади семіотики як науки: знак, інтерпретант знаку, інтерпретатор знаку, семіосфера, семіозис, дія знаків (Джон Ділі, Чарльз Пірс, Умберто Еко, Юрій Лотман). Для розуміння сутності художньої деталі та семіотики наративу використані ідеї Ігнасіо Рібо; можливих проявів інтертекстуальності в літературному тексті – класифікація Аллана Паско; поняття «локус» як «обмеженого простору у складі необмеженого» – концепт Юрія Лотмана. Уявлення про контекст сучасної української літератури, сприйняття творчості Софії Андрухович критикою і визначення

літературознавцями її місця в літературному процесі сформоване на основі інтерв'ю, рецензій, оглядів і студій, авторами яких є Віра Агеєва, Адріана Амір, Євген Баран, Ольга Башкирова, Ігор Бондар-Терещенко, Михайло Бриних, Інна Булкіна, Ярослав Голобородько, Тетяна Гребенюк, Олександр Грищенко, Анастасія Дзюбак, Андрій Дрозда, Анастасія Євдокимова, Володимир Єрмоленко, Юлія Казанова, Ілля Ільчук, Оксана Когут, Галина Левченко, Милослава Крупка, Богдана Неборак, Євгенія Нестерович, Володимир Панченко, Богдана Романцова, Наташа Романюк, Марина Рябченко, Матеуш Светліцький, Ростислав Семків, Євген Стасіневич, Ганна Улюра, В. Філінюк, Віталій Чернецький, Мар'яна Штогрин та інші.

Використані **методи дослідження** відповідають його меті та завданням. Зокрема *аналізу й синтезу, пошуково-бібліографічний* – для упорядкування критичного контексту, інтерпретації наукових теорій, концепцій та ідей, формування теоретичної рамки дослідження; *семіотичний* – для встановлення особливостей роботи авторки зі змістом локусів і деталей; *інтертекстуальний* – для виявлення зв'язків між структурними складовими творів і зовнішніми текстами; *стилістичного аналізу* – для виявлення стильових констант і доміант в аналізованих романах; *порівняльний* – для виявлення спільних і відмінних рис між стилістикою романів, відстеження еволюції авторського стилю; *описовий* – для фіксації виявлених характерних рис і їхніх змін в ідіостилі Софії Андрухович.

Наукова новизна результатів дослідження полягає в тому, що 1) *уперше комплексно проаналізовано* стиль романів Софії Андрухович із погляду його структури та особливостей семіозису; 2) *суттєво поглиблено* розуміння функціонування структурних і семіотичних прийомів у стилі прози сучасної української письменниці; 3) *виявлено систему* стильових констант прози Софії Андрухович: поетики міського простору, протиставного портретування, каталогізації деталей, жанрових комбінацій, інтертекстуальних взаємодій; 4) *уперше виявлено особливості* еволюції стильових констант від роману «Сьомга» до «Катананхе»; 5) *розвинуто уявлення* про особливості проявлення українського постмодернізму в романах Софії Андрухович.

Теоретичне значення результатів дисертації полягає в розробленні моделі для аналізу та інтерпретації структурно-семіотичних аспектів стилю (локус, деталь, інтертекст), а також в апробованій пропозиції нових підходів до інтерпретації творів сучасних українських авторів.

Практичне значення результатів дисертації полягає в тому, що вони можуть бути застосовані для подальшого вивчення творчості представників і представниць українського постмодернізму у вимірі стилістики або ж долучені до ширшого контексту, наприклад, для вивчення особливостей стилю авторів метамодернізму. Основні положення дисертаційної праці можуть бути використані у викладанні дисциплін, пов'язаних з теорією літератури, стилістикою або ж історією сучасної української літератури.

Апробація результатів дослідження. Ключові ідеї та положення дослідження викладено у формі доповідей на всеукраїнських та міжнародних конференціях: II Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні філологічні і методичні студії: проблематика і перспективи» (Харків, 20.04.2023), «Перехід від комічного до іронії: образ переодягання в оповіданні С. Андрухович “Рут”»; X Міжнародна наукова конференція «Художні феномени сучасності (етноімагологічний вимір)» (Харків, 12.04.2024), «Подорож історіями як шлях пізнання себе та іншого (на матеріалі повісті С. Андрухович “Старі люди”)»; Міжнародна науково-практична конференція «Мова та література в мультикультурному дискурсі (пам'яті професора Олександра Галича)» (Полтава, 05.04.2024), «Особливості стилізації та гри з жанром автобіографії у романі “Сьомга” С. Андрухович»; Всеукраїнська наукова онлайн конференція (з міжнародною участю) «Літературний процес: територія пам'яті» (Київ, 26.04.2024), «Ідилічність двох світів у повісті С. Андрухович “Літо Мілени” крізь призму травматичного досвіду».

Публікації. Основні положення дисертації викладено у 5 наукових публікаціях, із них усі – одноосібні: 3 – статті, опубліковані у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України, 2 – публікації, у якій додатково висвітлено результати дисертації. Наукові результати дисертації повною мірою висвітлено в наукових публікаціях.

Наукові статті, опубліковані у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України

1. Мокряков І. Іронія та ідилія: стильова єдність двох світів у повісті С. Андрухович «Літо Мілени». *Літературний процес: методологія, імена, тенденції*. 2024. Вип. 23. С. 69–73. URL: <https://doi.org/10.28925/2412-2475.2024.23.7>

2. Мокряков І. Мова як маркер «свого» та «іншого» в романах Софії Андрухович. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. 2025. Т. 2 (214). С. 96–103. <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2025-214.2-13>

3. Мокряков І. Трансформація відсутності в стилі Софії Андрухович (на матеріалі роману «Катананхе»). *Синопсис: текст, контекст, медіа*. 2025. Т. 31. № 3. С. 181–186. URL: <https://doi.org/10.28925/2311-259x.2025.3.6>

Публікації, у яких додатково висвітлено наукові результати дисертації

1. Мокряков І. Кліпова поетика Бучача в енциклопедичній організації тексту роману С. Андрухович «Амадока». *Українська література в просторі культури і цивілізації*. Запоріжжя : ЗНУ, 2022. С. 134–137. URL: <https://dspace.znu.edu.ua/jspui/handle/12345/11462>

2. Мокряков І. Роль жанру біографічного есе у структурі роману «Амадока» Софії Андрухович. *Закарпатські філологічні студії*. 2026. Вип. 45. Т. 1. URL: <http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/index.php/archives>

Особистий внесок здобувача. Робота є самостійною, першою українською теоретичною науковою розвідкою, присвяченою комплексному дослідженню стилю Софії Андрухович та застосуванню структурно-семіотичного підходу до аналізу й інтерпретації її художніх текстів. У дисертації висвітлено власну концепцію та ідеї автора, що дозволили розв’язати поставлені завдання. Робота містить теоретичні та методичні положення, висновки, сформульовані здобувачем особисто, характеризується доречними покликаннями на відповідні джерела, ретельно дібраними основною та дотичною до праці науковою літературою. Використані в дисертації ідеї, положення чи гіпотези інших авторів мають відповідні посилання і використані лише для унаочнення релевантності ідей здобувача.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, чотирьох розділів, три із яких містять по три підрозділи, розділ III – чотири, та висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (165 позицій). Загальний обсяг дисертації становить 208 сторінок, з яких 193 сторінки – основний текст, що відповідає вимогам, встановленим освітньо-науковою програмою Університету Грінченка «Філологія».

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація виконана фаховою українською мовою, текстове подання матеріалу відповідає стилю науково-дослідної літератури.

Дотримання здобувачем академічної доброчесності в дисертації та наукових публікаціях, в яких висвітлено наукові результати дисертації. На підставі вивчення тексту дисертації і наукових публікацій, результатів автоматизованої перевірки на плагіат та їх експертної оцінки, встановлено, що дисертація і наукові публікації виконані самостійно, не містять академічного плагіату, фальсифікації, фабрикації, самоплагіату. Усі використані здобувачем у тексті дисертації власні наукові праці без посилання на ці праці були попередньо опубліковані з метою висвітлення в них основних наукових результатів дисертації та вказані в анотації дисертації.

Відповідність змісту дисертації галузі знань та спеціальності. Зміст дисертації відповідає галузі знань 03 Гуманітарні науки, спеціальності 035 Філологія.

Рішення.

1. Дисертація Мокрякова Іллі Сергійовича «Структурно-семіотичні аспекти стилю Софії Андрухович: локус, деталь, інтертекст», подана на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 035 Філологія, є завершеною, самостійною роботою, що містить науково обґрунтовані результати, актуальність, наукову новизну, теоретичне та практичне значення і відповідає п. 6–9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами), наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», затвердженого Міністерством юстиції України від 03.02.2017 за № 155/30023.

2. Дисертацію Мокрякова Іллі Сергійовича та наукові публікації, у яких висвітлено наукові результати дисертації, виконано на належному науковому рівні з дотриманням академічної доброчесності.

3. Мокряков Ілля Сергійович на високому рівні оволодів науковою методологією, набув теоретичних знань, відповідних умінь, навичок і компетентностей. Здобувач вільно володіє матеріалом.

4. Рекомендувати дисертацію Мокрякова Іллі Сергійовича «Структурно-семіотичні аспекти стилю Софії Андрухович: локус, деталь, інтертекст» до публічного захисту в разовій спеціалізованій вченій раді для присудження І. С. Мокрякову ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 035 Філологія.

Голова засідання –

доктор філологічних наук, доцент,
професор кафедри української літератури,
компаративістики і грінченкознавства
Факультету української філології,
культури і мистецтва
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка

Сніжана ЖИГУН

